

Põllumajandus- ja Toiduamet

Infoks seemnetootjale põldtunnustamise nõuete kohta

Saku 2021

Käesolev infomaterjal on koostatud abiks seemnetootjale seemnepõldude planeerimisel, rajamisel ja hooldamisel. Eesmärgiks on anda ülevaade põldtunnustamise põhimõtetest ja nõuetest. Infomaterjal ei asenda õigusakte ja ei ole ettenähtud vaidlusaluste küsimuste lahendamiseks.

Sisukord

1. PÕLDTUNNUSTAMINE	3
1.1. Põlvnemine ja seemne kategooriad	3
Seemneskeemid ehk seemne kategooriad (põlvkonnad) vastavalt liikidele:	4
1.2. Etikettide värvused	5
1.3. Põldtunnustamise põhimõtted	5
1.4. Seemnepõllule esitatavad nõuded	6
2. TERAVILJAKULTUURIDE TUNNUSTAMISE NÕUDED	8
2.1. Nisu (<i>Triticum aestivum</i> L.)	8
2.2. Oder (<i>Hordeum vulgare</i> L.)	9
2.3. Kaer (<i>Avena sativa</i> L.)	10
2.4. Rukis (<i>Secale cereale</i> L.)	11
2.5. Triticale (<i>xTriticosecale</i> Wittm.)	12
2.6. Tatar (<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench)	13
3. ÕLI- JA KIUUTAIMEDE TUNNUSTAMISE NÕUDED	14
3.1. Rüks (<i>Brassica rapa</i> L.)	14
3.2. Raps (<i>Brassica napus</i> L.)	15
3.3. Valge sinep (<i>Sinapis alba</i> L.)	16
3.4. Harilik lina (<i>Linum usitatissimum</i> L.)	17
3.5. Harilik kanep (<i>Cannabis sativa</i> L.)	18
3.6. Põld-sojauba (<i>Glycine max</i> (L.) Merrill)	19
4. SÖÖDAKULTUURIDE TUNNUSTAMISE NÕUDED	20
4.1. Põldtimut (<i>Phleum pratense</i> L.)	20
4.2. Aasnurmikas (<i>Poa pratensis</i> L.)	20
4.3. Perekond raihein	21
4.4. Kõrrelised heintaimed (v.a põldtimut, aasnurmikas, raiheinad)	22
4.5. Põldhernes (<i>Pisum sativum</i> L.)	23
4.6. Põlduba (<i>Vicia faba</i> L. (paritm))	24
4.7. Suvivikk (<i>Vicia sativa</i> L.)	25
4.8. Liblikõielised heintaimed v.a harilik lutsern	26
4.9. Harilik lutsern (<i>Medicago sativa</i> L.)	27
5. PEET (<i>Beta vulgaris</i> L.) TUNNUSTAMISE NÕUDED	28
6. KÖÖGIVILJAKULTUURIDE TUNNUSTAMISE NÕUDED	29

1. PÕLDTUNNUSTAMINE

1.1. Põlvnemine ja seemne kategooriad

Seemneskeemide abil saab määrata iga partii põlvnemise kuni aretusseemneni välja. Külvatud seemne kategooria on reeglina kõrgemast kategooriast kui saak. Üksikjuhtudel erandite kohaldamise otsustab Põllumajandus- ja Toiduamet (edaspidi PTA) sordi omaniku, säilitaja või esindaja taotluse alusel.

Sordi paljundamist alustatakse aretusseemnest (AS). Aretusseeme on sordi aretaja või sordi säilitaja valduses ja vastutusel. Aretaja või säilitaja toodab või korraldab aretusseemnest supereliitseemne (SE) tootmist.

Kui sordi aretaja, säilitaja või esindaja soovib, on võimalik sertifitseerida seemet, jättes põlvkondi vahele või sertifitseerida külvisseemnega samaks kategooriaks. Näiteks nisu puhul toota eliitseemnest (E) kohe teise põlvkonna sertifitseeritud seemet (C2) või toota eliitseemnest (E) eliitseemet (E). Selleks peab sordi aretaja või säilitaja esitama avalduse PTAle.

Mitmeaastaste kõrreliste ja liblikõieliste heintaimede seemne tootmise korral võib samast taimikust järjestikustel saagiaastatel vastava kategooria ja iga sellele järgneva kategooria seemet toota järjest kuni kolm aastat.

Köögiviljakultuuridel võib sordi omaniku, esindaja või säilitaja korraldusel toota aretajaseemnest või mistahes kategooriast standardseemet (ST).

Seemne kategooria tähised on järgnevad:

AS – aretusseeme

SE – supereliitseeme

E – eliitseeme

C – sertifitseeritud seeme

C1 – sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2 – sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

C3 – sertifitseeritud seemne 3. põlvkond

ST – köögiviljakultuuride standardseeme

TS – söödakultuuride teatud liikide tarbeseeme

Seemneskeemid ehk seemne kategooriad (põlvkonnad) vastavalt liikidele:

- **Teraviljakultuurid:**

Harilik kaer, harilik oder, harilik nisu, kõva nisu, speltanisu, tritikale SE -> E -> C1 -> C2

Harilik rukis, harilik tatar SE -> E -> C

- **Söödakultuurid:**

Kõrrelised ja liblikõielised heintaimed SE -> E -> C

-> TS – tarbeseeme ainult liikidel: harilik esparsett, harilik sõrmrohi, kroon-magusristik, mugul-paelrohi, murunurmikas, põld-lambalääts, ungari hiirehernes

Põldhernes, põlduba, lupiin, perekond hiirehernes, harilik lutsern SE -> E -> C1 -> C2

- **Õli- ja kiudtaimed**

Rüps, raps, sarepta kapsasrohi, harilik köömen, päevalill, valge sinep, kahekojaline kanep, unimagun SE -> E -> C

Ühekojaline kanep, põld-sojauba SE -> E -> C1 -> C2

Harilik lina SE -> E -> C1 -> C2 -> C3

- **Köögiviljakultuurid**

SE -> E -> C -> ST (*standardseeme välja arvatud harilikul siguril*)

1.2 Etikettide värvused

Iga seemnekategooria etiketi värvus on kindlaks määratud OECD seemneskeemide ja EL seemne turustamise direktiivide ning ministri määrustega. Need on rahvusvaheliselt kokkulepitud seemnekategooriat tähistavad etiketi värvid.

Kategooria	Etiketi värv
Supereliitseeme	valge diagonaalse violetse triibuga
Eliitseeme	valge
Sertifitseeritud seeme ja sertifitseeritud seemne 1. põlvkond	sinine
Sertifitseeritud seemne 2. ja 3. põlvkond	punane
Tarbeseeme	pruun
Standardseeme	tumekollane
Lõpuni sertifitseerimata seeme	hall
Seemnesegud	roheline

1.3 Põldtunnustamise põhimõtted

Põldtunnustamine on üks seemnete sertifitseerimise kohustuslikest kontrolltoimingutest, mille läbiviimisel juhindutakse OECD seemneskeemide nõuetest ja juhendmaterjalidest ning Euroopa Liidu ja Eesti vastavatest õigusaktidest.

Seemnepõldude tunnustamise eesmärgiks on teostada vaatlused ja fikseerida seemnesaagi kvaliteeti mõjutavad tegurid:

- sordiehtsus ja -puhtus
- eelvili
- kaugusisolatsioon
- raskesti eraldatava seemnega kultuurtaimede esinemine
- raskesti eraldatava seemnega umbrohtude esinemine
- tuulekaera esinemine
- seemnega levivate taimekahjustajate esinemine

Põldtunnustamist teeb PTA vastava pädevusega ametnik või sertifitseeritud seemne kategooria puhul põldtunnustamise tegevusloaga põldtunnustaja. Tagamaks põldtunnustamise läbiviimise ühtlikkust, viiakse igal aastal läbi põldtunnustajate täiendõpe, mille osaks on ka järelkontrolli katsetes ilmneva teabe saamine Põllumajandusuuringute Keskuse Viljandi Katsekeskuses.

Vastavalt OECD seemneskeemidele ja taimede paljundamise ja sordikaitse seaduse alusel kehtestatud PM määrustele teostab PTA tegevusloaga põldtunnustaja tehtud töö üle järelevalvet üks kord aastas vähemalt 5% ulatuses.

1.4. Seemnepõllule esitatavad nõuded

Eelvili

- Taimeliigile ja seemnekategooriale esitatud eelvilja nõuded peavad olema täidetud.
- Eelviljad peavad olema valitud nii, et soovimatu segunemise võimalus oleks viidud miinimumini.
- Seemnepõllul ei tohi esineda eelkultuurist pärit taimi, mille seemet on kasvava liigi ja sordi seemnest raske eraldada, samuti umbrohutaimi või teiste liikide taimi määral, mis võib mõjutada kasvava taimiku liigiehtsust ja -puhtust ning sordiehtsust ja -puhtust või määral, mis takistab põldtunnustamist.

Sordiehtsus ja -puhtus,

- Põldtunnustatav taimik peab olema ettenähtud määral sordiehtne ja -puhas. Sordiehtsus tähendab, et taim on sordikirjeldusele vastav. Sordipuhtus tähendab, et teatud protsent taimedest on sordiehtsad.
- Esineda ei tohi rohkem mittesordiehtsaid taimi, kui nõuetes ette nähtud.
- Geneetilise ressursi säilitamiseks ettenähtud sordi (säilitussordi) seemnepõllu taimiku sordipuhtus peab olema minimaalselt 90%.

Raskesti eraldatavate taimeliikide esinemine

- Seemnepõllul ei tohi esineda taimi, mille seemet on põldtunnustatava taimeliigi sordi seemnest laborikatse käigus raske eraldada, samuti umbrohu taimi või teiste liikide taimi määral, mis võib mõjutada kasvava taimiku liigiehtsust ja -puhtust ning sordiehtsust ja -puhtust, või määral, mis takistab põldtunnustamist. Sellisel juhul võib põldtunnustaja kogu põllu või osa sellest prakeerida.
- Esineda ei tohi rohkem teiste liikide taimi, kui nõuetes ette nähtud.

Tuulekaer

- Hariliku kaera ja paljaskaera seemne tootmise korral ei tohi seemnepõllul esineda tuulekaera. Tuulekaera leiu korral seemnepõld prakeeritakse.
- Teiste teraviljaliikide puhul loetakse põldtunnustamist takistavaks tuulekaera esinemise määraks üksikuid ja hõredalt kasvavaid tuulekaerataimi ületav määr. Sellel juhul seemnepõld prakeeritakse.
- Üksikult ja hõredalt kasvavate tuulekaerataimede esinemise korral võib põldtunnustaja anda seemnetootjale võimaluse tuulekaerataimed põllult välja kitkuda. Kui teistkordse vaatluse käigus tuulekaerataimi ei leita, saab põld tunnustatuse. Kui tuulekaera leitakse, siis põld või osa põllust praagitakse.
- Kuna sertifitseeritavas õli- ja kiudtaimede ning söödakultuuride seemnes ei ole lubatud tuulekaera esinemine, siis võib põldtunnustaja soovitada nende taimede väljakitkumist seemnepõllust.

Vahemaa nõuded soovimatu tolmllemise vältimiseks

- Risttolmlevatel liikidel peab täitma seemnepõllule esitatud isolatsiooninõudeid.
- Taimede võõrtolmllemise eest kaitsmiseks peab seemnepõld olema võõrtolmllemist võimaldavate taimedega põldudest eraldatud kas piisava vahemaaga või piisavat kaitset tagaval muul viisil.
- Võõrtolmllemise vältimiseks vajaliku vahemaa puhul on tähtis jälgida ka läheduses asuvaid taimi ja umbrohte, mis võivad võõrtolmllemist põhjustada.

Taimekahjustajad

- Taimekahjustajate esinemine seemnepõllul peab jääma lubatud piiridesse (vt nõudeid taimeliigi nõuete juures). Kui nõuded puuduvad, siis peab jälgima, et taimekahjustajate esinemise määr jääks piiridesse, mis ei halvenda oluliselt toodetava seemne kvaliteeti.
- Seemnepõld peab olema eraldatud seemnega levivate taimekahjustajate allikatest.

Põllu äärte niitmine

- Seemnepõld peab olema eraldatud kõrvalasuvast taimikust nii, et ei toimuks seemne mehhaanilist segunemist koristuse käigus.
- Seemnepõllu ääred peavad olema põldtunnustamise toiminguteostamise ajaks niidetud.

2. TERAVALJAKULTUURIDE TUNNUSTAMISE NÕUDED

2.1 Nisu (*Triticum aestivum* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja

Kategooriad:

SE – supereliitseeme

E – eliitseeme

C1 – sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2 – sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE või E kategooria nisuseemne tootmisel samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt 2 aastat, C1 ja C2 kategooria seemne tootmiseks vähemalt 1 aasta.

Vahemaa nõuded: Seemne tootmise korral peab välistama toodetava seemne segunemise mis tahes viisil naabruses asuvalt seemnepõllult pärit seemnega.

Raskesti eraldatavad taimeliigid: oder, kaer, rukis, tritikale.

Sordipuhutuse nõuded:

SE, E - 99,9 %

C1- 99,7 %

C2 - 99,0 %

Taimakahjustajad:

Kõvanõgi SE, E - 0,0 %

C1, C2 - 0,2 %

Lendnõgi SE, E - 0,0 %

C1, C2 - 0,2 %

2.2 Oder (*Hordeum vulgare* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE või E kategooria odraseemne tootmisel samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt 2 aastat, C1 ja C2 kategooria seemne tootmisel samal kasvukohal vähemalt 1 aasta.

Vahemaa nõuded: Seemne tootmise korral peab välistama toodetava seemne segunemise mis tahes viisil naabruses asuvalt seemnepõllult pärit seemnega.

Raskesti eraldatavad taimeliigid: nisu, kaer, rukis, tritikale.

Sordipuhutuse nõuded:

SE, E, - 99,9 %

C1- 99,7 %

C2 - 99,0 %

Taimekahjustajad:

Triiptõbi SE, E - 0,5 %

C1, C2 - 0,5 %

Lendnõgi SE, E - 0,0 %

C1, C2 - 0,2 %

2.3 Kaer (*Avena sativa* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE või E kategooria kaeraseemne tootmisel samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt 2 aastat, C1 ja C2 kategooria seemne tootmiseks vähemalt 1 aasta.

Vahemaa nõuded: Seemne tootmise korral peab välistama toodetava seemne segunemise mis tahes viisil naabruses asuvalt seemnepõllult pärit seemnega.

Raskesti eraldatavad taimeliigid: nisu, oder, rukis, tritikale.

Sordipuhutuse nõuded:

SE, E - 99,9 %

C1- 99,7 %

C2 - 99,0 %

Taimekahjustajad:

Lendnõgi SE, E - 0,0 %

C1, C2 - 0,2 %

2.4 Rukis (*Secale cereale* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE või E kategooria rukkiseemne tootmisel samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt 2 aastat, C kategooria tootmisel samal kasvukohal vähemalt 1 aasta.

Vahemaa nõuded: v.a hübriidsordid

SE, E – 300m

C – 250m

Hübriidsordid

Isassteriilsete taimede kasutamise korral

SE, E – 1000m

C – 500m

Isassteriilsete taimede kasutamata jätmise korral

SE, E – 600m

C – 500m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: nisu, oder, kaer, tritikale.

Sordipuhtuse nõuded:

SE, E - 1 mittesordiehtne taim 30m² kohta

C – 1 mittesordiehtne taim 10m² kohta

Hariliku rukki hübriidsordi supereliit- ja eliitseemne tootmisel peab isassteriilseid taimi olema vähemalt 98%.

2.5 Triticale (*xTriticosecale* Wittm.)

Tolmlemine: Isetolmleja või risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE või E kategooria tritikale seemne tootmisel samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt 2 aastat, C1 ja C2 kategooria seemne tootmiseks vähemalt 1 aasta.

Vahemaa nõuded:

Isetolmlev tritikale: SE,E – 50m

C1,C2 – 20m

Risttolmlev tritikale: SE, E – 300m

C1,C2 – 250m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: Nisu, kaer, oder, rukis.

Sordipuhutuse nõuded:

Isetolmlev tritikale SE, E, – 99,7%

C1 – 99,0%

C2 – 98,0%

Risttolmlev tritikale

SE, E – 1 mittesordiehtne taim 30m² kohta

C – 1 mittesordiehtne taim 10m² kohta

2.6.Tatar (*Fagopyrum esculentum* Moench)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE või E seemne tootmisel samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa seemne või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt 2 aastat, C kategooria tootmisel samal kasvukohal vähemalt 1 aasta.

Vahemaa nõuded: SE, E – 400m
C – 250m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: põldrõigas

Sordipuhutuse nõuded:

SE, E - 1 mittesordiehtne taim 30m² kohta

C – 1 mittesordiehtne taim 10m² kohta

3. ÖLI- JA KIUDTAIMEDE TUNNUSTAMISE NÕUDED

3.1 Rüps (*Brassica rapa* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria rüpsiseemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt **viis aastat**.

Vahemaa nõuded: SE, E – 400m
C – 200m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: Teised ristöielised kultuurid, harilik kollakas.

Sordipuhutuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi SE, E – 1 taim 30m² kohta

C – 1 taim 10m² kohta

Taimkahjustajad: seemnega leviv kahjustaja valgemädanik *Sclerotinia sclerotiorum*. Kontrollitakse seemnepartiis laborianalüüsi käigus. Sertifitseerimiseks ei või üle 5 sklerootsiumi seemneproovis esineda.

3.2 Raps (*Brassica napus* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria rapsiseemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt **viis aastat**.

Vahemaa nõuded: SE, E – 200m
C – 100m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: Teised ristõielised kultuurid, harilik kollakas.

Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30m² kohta

C – 1 taim 10m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi: SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Taimkahjustajad: seemnega leviv kahjustaja valgemädanik *Sclerotinia sclerotiorum*. Kontrollitakse seemnepartiis laborianalüüsi käigus. Sertifitseerimiseks ei või üle 10 sklerootsiumi seemneproovis esineda.

3.3 Valge sinep (*Sinapis alba* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria valge sinepi seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt **viis aastat**.

Vahemaa nõuded: SE, E – 400m
C – 200m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: Teised ristõielised kultuurid, harilik kollakas.
Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30m² kohta

C – 1 taim 10m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:

SE, E – 99,7%

C – 99,0%

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30m² kohta

C – 1 taim 10m² kohta

Taimkahjustajad: seemnega leviv kahjustaja valgemädanik *Sclerotinia sclerotiorum*. Kontrollitakse seemnepartiis laborianalüüsi käigus. Sertifitseerimiseks ei või üle 10 sklerootsiumi seemneproovis esineda.

3.4 Harilik lina (*Linum usitatissimum* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

C3- sertifitseeritud seemne 3. põlvkond

Eelviljad: SE, E ja C kategooriate linaseemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria linaseemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded: Isetolmlevate liikide vahel peab olema selge eraldusriba.

Raskesti eraldatavad taimeliigid: Põld-rebasesaba, linaraihein

Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30m² kohta

C – 1 taim 10m² kohta

Sordipuhtuse nõuded:

SE, E – 99,7%

C1 – 98,0%

C2, C3 – 97,5%

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30m² kohta

C1, C2, C3 – 1 taim 10m² kohta

Taimekahjustajad: linakõrbus, linanärbumistõbi, laikpõletik, kuivlaikus

SE, E – 1 nakatunud taim 30m² kohta

C1, C2, C3 – 1 nakatunud taim 10m² kohta

3.5 Harilik kanep (*Cannabis sativa* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Ühekojalised (nii isas- kui emasõied on samal taimel)

Kahekojalised (isas- ja emasõied on eri taimedel)

Kategooriad:

Ühekojaline sort:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Kahekojaline sort:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad SE, E ja C kategooria kanepi seemne tootmiseks samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria hariliku kanepiseemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt üks aasta.

Vahemaa nõuded:

Ühekojaline sort:

SE, E – 5000m

C1, C2 – 1000m

Kahekojaline sort:

SE, E – 400m

C – 200m

Sordipuhtuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30m² kohta

C või C1, C2 – 1 taim 10m² kohta

3.6.Põld-sojauba (*Glycine max* (L.) Merill)

Tolmlemine Isetolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE, E ja C kategooriate seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa õli- ja kiudtaime või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded: Isetolmlevate erinevate liikide vahel peab olema selge eraldusriba.

Raskesti eraldatavad taimeliigid: aeduba

Sordipuhituse nõuded:

SE, E, - 99,5 %

C1, C2 - 99,0 %

Taimkahjustajad:

Põld-sojaoa seemnega levivad taimkahjustajad:

- *Pseudomonas syringae* pv. *glycinea* bakteriaalne lehepõletik
- *Diaporthe phaseolorum* var. *caulivora* ja var. *Soja-varrevähk*
- *Phialophora gregata* pruun varremädanik
- *Phytophthora megasperma* f.spp. *glycinea* juure ja varremädanik

Kontrollitakse laborianalüüsi käigus. Taimkahjustajaga saastunud seemnete maksimumprotsent ei või ületada 15%.

4. SÖÖDAKULTUURIDE TUNNUSTAMISE NÕUDED

4.1 Põldtimut (*Phleum pratense* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria põldtimuti seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa põldtimuti seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega **kuni 2 ha** SE, E – 200 m C – 100 m

Põld suurusega **üle 2 ha** SE, E – 100 m C – 50 m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: oblikad

Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhtuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

4.2 Aasnurmikas (*Poa pratensis* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja (apomikt) seemne moodustumine toimub ilma isas-ja emassuguraku ühinemiseta

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria aasnurmika seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa aasnurmikaseemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded: Isetolmlevate liikide vahel peab olema selge eraldusriba.

Raskesti eraldatavad taimeliigid: harilik nurmikas, teised nurmika liigid

Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:

SE, E – 99,7%

C – 98%

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 20 m² kohta

C – 4 taime 10 m² kohta

4.3 Perekond raihein

Aruraihein (*x Festulolium*), itaalia raihein [*Lolium multiflorum* Lam. ssp. *italicum* (A. Br.) Volkart], karjamaa-raihein (*Lolium perenne* L.), põld- raihein (*Lolium x boucheanum* Kunth), üheaastane raihein (*Lolium multiflorum* Lam. *westerwoldicum* Wittm.).

Tolmlemine: Risttolmleja**Kategooriad:**

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria raiheina seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa raiheinaseemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega kuni 2 ha SE, E - 200 m C – 100 m

Põld suurusega üle 2 ha SE, E – 100 m C – 50 m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: Karjamaa-raihein, harilik aruhein, punane aruhein, kerahein, orashein, aruraihein.

Teise raiheina või aruraiheina liigi taimede maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 50 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:**Mittesordiehtsaid taimi:**

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

4.4 Kõrrelised heintaimed (v.a põldtimut, aasnurmikas, raiheinad)

Aas-rebasesaba (*Alopecurus pratensis* L.),
harilik aruhein (*Festuca pratensis* Huds.),
harilik kastehein (*Agrostis capillaris* L.),
harilik kerahein (*Dactylis glomerata* L.),
harilik nurmikas (*Poa trivialis* L.),
lamba-aruhein (*Festuca ovina* L.),
luht-kastevars (*Deschampsia caespitosa* (L.) P.Beauv.),
ohtetu luste (*Bromus inermis* Leyss.),
punane aruhein (*Festuca rubra* L.),
päideroog (*Phalaris arundinacea* L.),
roog-aruhein (*Festuca arundinacea* Schreb.),
sale haguhein [*Koeleria macrantha* (Ledeb.) Schult.],
valge kastehein (*Agrostis stolonifera* L.)

Tolmlemine: Risttolmlejad

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seeme

Eelviljad: SE, E ja C kategooria kõrreliste heintaimede seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega kuni 2 ha SE, E - 200 m C – 100 m

Põld suurusega üle 2 ha SE, E – 100 m C – 50 m

Raskesti eraldatavad taimeliigid toodetavast seemnest:

aas-rebasesaba – põlvjas rebasesaba, jänestarn

harilik aruhein – harilik orashein

harilik kastehein – valge kastehein

harilik kerahein – orashein

harilik nurmikas – aasnurmikas

lamba-aruhein – orashein

ohtetu luste – orashein

punane aruhein – harilik aruhein, harilik orashein

sale haguhein – harilik nurmikas, murunurmikas

valge kastehein – harilik kastehein

Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhtuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

4.5 Põldhernes (*Pisum sativum* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE, E ja C kategooria põldherne seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded: Seemnepõld peab olema eraldatud naabruses asuvast taimikust piisava vahemaaga või muul viisil, et vältida segunemine koristuse käigus.

Teiste liikide taimed:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhtuse nõuded:

SE, E – 99,7 %

C1 – 99,0 %

C2 – 98,0%

4.6 Põlduba (*Vicia faba* L.(paritm))

Tolmlemine: Isetolmleja või risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE, E, C1 ja C2 kategooria põldoa seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega kuni 2 ha SE, E - 200 m C1,C2 – 100 m

Põld suurusega üle 2 ha SE, E,C1 – 100 m C1,C2 – 50 m

Teiste liikide taimed:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C1,C2 – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhtuse nõuded:

SE, E – 99,7 %

C1 – 99,0 %

C2 – 98,0 %

4.7 Suvivikk (*Vicia sativa* L.)

Tolmlemine: Isetolmleja või risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE, E, C1 ja C2 kategooria suviviki seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kolm aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega kuni 2 ha - SE, E - 200 m C1,C2 – 100 m

Põld suurusega üle 2 ha - SE, E,C1 – 100 m C1,C2 – 50 m

Teiste liikide taimed:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C1,C2 – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C1,C2 – 1 taim 10 m² kohta

4.8 Liblikõielised heintaimed v.a harilik lutsern

Ida-kitsehernes (*Galega orientalis* Lam.)

punane ristik (*Trifolium pratense* L.)

roosa ristik (*Trifolium hybridum* L.)

valge mesikas (*Melilotus alba* Medik.)

valge ristik (*Trifolium repens* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seemne

Eelviljad: SE, E ja C kategooria liblikõieliste heintaimede seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kolm aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega kuni 2 ha - SE, E - 200 m C – 100 m

Põld suurusega üle 2 ha - SE, E – 100 m C – 50 m

Raskesti eraldatavad taimeliigid lähtuvalt kasvatatavast liigist:

harilik nõiahammas - ristikud, humallutsern

ida-kitsehernes – mesikas, lutsernid

punane ristik - lutsern, mesikas, roosa ristik, oblikad

roosa ristik - punane ristik, valge ristik, oblikad, humallutsern

valge mesikas - punane ristik, lutsern, kollane mesikas

valge ristik - roosa ristik, punane ristik, oblikad, nõiahammas, humallutsern

Raskesti eraldatavaid taimi võib maksimaalselt esineda:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C – 1 taim 10 m² kohta

4.9 Harilik lutsern (*Medicago sativa* L.)

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C1- sertifitseeritud seemne 1. põlvkond

C2- sertifitseeritud seemne 2. põlvkond

Eelviljad: SE, E, C1 ja C2 seemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi madalama kategooria või mittesordiehtsa seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kolm aastat.

Vahemaa nõuded:

Põld suurusega kuni 2 ha - SE, E - 200 m C1, C2 – 100 m

Põld suurusega üle 2 ha - SE, E – 100 m C1, C2 – 50 m

Raskesti eraldatavad taimeliigid: teised lutserniliigid, mesikad, punane ristik, oblikad.
Maksimaalne lubatud esinemine:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C1, C2 – 1 taim 10 m² kohta

Sordipuhutuse nõuded:

Mittesordiehtsaid taimi:

SE, E – 1 taim 30 m² kohta

C1, C2 – 1 taim 10 m² kohta

Taimekahjustajad: põllul ei või esineda

- Lutserniingerjas *Ditylenchus dipsaci*
- Lutserni bakteriaalne närbumine *Clavibacter michiganensis* subsp. *insidiosus*

5. PEET (*Beta vulgaris* L.) TUNNUSTAMISE NÕUDED

Tolmlemine: Risttolmleja

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seemne

Eelviljad: SE või E kategooria peediseemne tootmise korral samal kasvukohal peab sama liigi teise sordi või sama sordi mittesordiehtsa või madalama kategooria seemne kasvatamisest olema möödunud vähemalt kaks aastat, C kategooria seemne tootmiseks samal kasvukohal vähemalt üks aasta.

Vahemaa nõuded:

SE ja **E** kategooria tootmisel: perekond Beta õietolmuallikast – 1000 m

Suhkrupeedi **C** kategooria tootmisel:

Perekond Beta õietolmuallikast, mis on selles punktis nimetamata -1000 m

Ettenähtud tolmlleja või üks ettenähtud tolmllejatest on diploidne, tetraploidsest suhkrupeedi õietolmuallikast – 600 m

Ettenähtud tolmlleja on eranditult tetraploidne, diploidsest suhkrupeedi õietolmuallikast – 600m

Suhkrupeedi õietolmuallikast, mille ploidsus on teadmata – 600m

Ettenähtud tolmlleja või üks ettenähtud tolmllejatest on diploidne, diploidsest suhkrupeedi õietolmuallikast – 300 m

Ettenähtud tolmlleja on eranditult tetraploidne, tetraploidsest suhkrupeedi õietolmuallikast – 300m

Kahe suhkrupeedi seemnepõllu vahel, kui ei kasutata isassteriilseid taimi – 300m

Söödapeedi **C** kategooria tootmisel:

Perekond Beta õietolmuallikast, mis on selles punktis nimetamata – 1000 m

Ettenähtud tolmlleja või üks ettenähtud tolmllejatest on diploidne, tetraploidsest söödapeedi õietolmuallikast – 600 m

Ettenähtud tolmlleja on eranditult tetraploidne, diploidsest söödapeedi õietolmuallikast – 600m

Söödapeedi õietolmuallikast, mille ploidsus on teadmata – 600m

Ettenähtud tolmlleja või üks ettenähtud tolmllejatest on diploidne, diploidsest söödapeedi õietolmuallikast – 300 m

Ettenähtud tolmlleja on eranditult tetraploidne, tetraploidsest söödapeedi õietolmuallikast – 300m

Kahe söödapeedi seemnepõllu vahel, kui ei kasutata isassteriilseid taimi – 300m

Teadmata ploidsusega: kaugus teisest peediseemnepõllust on 600m.

Sordipuhtuse nõuded:

Sertifitseeritav peediseeme peab olema piisavalt sordiehtne ja –puhas. Sordipuhtust kontrollitakse põldtunnustamise ja järelkontrolli katsete käigus.

6. KÖÖGIVILJAKULTUURIDE TUNNUSTAMISE NÕUDED

- 1) *Allium cepa* L. – harilik sibul; värtensibul;
- 2) *Allium cepa* L.var. *Aggregatum* – pesasibul ehk šalottsibul;
- 3) *Allium cepa* L.var. *Cepa* – harilik sibul, värtensibul;
- 4) *Allium fistulosum* L. – talisibul;
- 5) *Allium porrum* L. – porrulauk;
- 6) *Allium sativum* L. – küüslauk;
- 7) *Allium schoenoprasum* L. – murulauk;
- 8) *Anthriscus cerefolium* (L.) Hoffm. – aed-harakputk;
- 9) *Apium graveolens* L. – aedseller, juurseller;
- 10) *Asparagus officinalis* L. – spargel;
- 11) *Beta vulgaris* L. – punapeet, sealhulgas peet Cheltenham, lehtpeet ehk mangold;
- 12) *Brassica oleracea* L. – spargelkapsas, sealhulgas brokoli ja asparkapsas, lillkapsas, lehtkapsas, rooskapsas, kähar peakapsas, valge peakapsas, punane peakapsas, palmkapsas, tuttkapsas, nuikapsas;
- 13) *Brassica rapa* L. – hiina kapsa rühm, sealhulgas pekingi lehtnaeris, naeris;
- 14) *Capsicum annum* L. – harilik paprika ehk punapipar;
- 15) *Cichorium endivia* L. – endiiviasigur;
- 16) *Cichorium intybus* L. – salatsigur, harilik sigur, sealhulgas punasigur või itaalia sigur, tööstuslik sigur;
- 17) *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. et Nakai – harilik arbuus;
- 18) *Cucumis melo* L. – melon;
- 19) *Cucumis sativus* L. – harilik kurk, kornišon;
- 20) *Cucurbita maxima* Duchesne – suureviljaline kõrvits;
- 21) *Cucurbita pepo* L. – harilik kõrvits, sealhulgas taldrikkõrvits ja rullkõrvits;
- 22) *Cynara cardunculus* L. – hispaania artišokk, kardi;
- 23) *Daucus carota* L. – aedporgand toiduks või söödaks;
- 24) *Foeniculum vulgare* Mill. – apteegitilli Azoricum-rühm;
- 25) *Lactuca sativa* L. – aedsalat;
- 26) *Lycopersicon esculentum* Mill. – harilik tomat;
- 27) *Petroselinum crispum* (Mill.) Nyman ex A. W. Hill – lehtpetersell, juurpetersell
- 28) *Phaseolus coccineus* L. – õisuba;
- 29) *Phaseolus vulgaris* L. – põõsasuba, lattuba;
- 30) *Pisum sativum* L. (partim) – kortsteraline hernes, siledateraline hernes, suhkruhernes;
- 31) *Raphanus sativus* L. – redis, must rõigas;
- 32) *Rheum rhabarbarum* L. – kurdlehine rabarber, sealhulgas harilik rabarber;
- 33) *Scorzonera hispanica* L. – aed-mustjuur;
- 34) *Solanum melongena* L. – baklažaan;
- 35) *Spinacia oleracea* L. – aedspinat;
- 36) *Valerianella locusta* (L.) Laterr. – põldkännak;
- 37) *Vicia faba* L. (partim) – põlduba;
- 38) *Zea mays* L. (partim) – suhkrumais, lõhenev mais.

Kategooriad:

SE- supereliitseeme

E- eliitseeme

C- sertifitseeritud seemne

ST- standardseeme (v.a. tööstusliku siguri seeme)

Eelviljad: Seemnepõllul ei tohi esineda eelkultuurist pärit taimi, mille seemet on kasvava liigi ja sordi seemnest raske eraldada.

Vahemaa nõuded:

1) *Beta* liigid Perekond *Beta* alamliigi külvist

SE, E- 1000 m

C, ST- 1000 m

Sama alamliigi erinevasse sortide gruppi kuuluva sordi seemnepõllust

SE, E – 1000 m

C, ST – 600 m

Sama alamliigi samasse sortide gruppi kuuluva sordi seemnepõllust

SE, E – 600 m

C, ST – 300 m

2) *Brassica* liigid

Võõrtolmlemise allikatest (*Brassica* teisenditest), mis võivad põhjustada *Brassica* liikide teisendite sortide tõsist halvenemist

SE, E – 1000 m

C, ST – 600 m

Võõrtolmlemise allikast, mis võib risttolmlemisel ristuda *Brassica* liikidega

SE, E – 500 m

C, ST – 300 m

3) Harilik sigur (*Cichorium intybus* L.) Teisest sama perekonna liikidest või alamliikidest

SE, E, C – 1000 m

Teistest tööstusliku siguri sortidest

SE, E – 600 m

C – 300 m

4) muud liigid

Teiste risttolmlejate köögiviljakultuuride liikide seemnepõllust, mis võivad risttolmlemise tulemusel põhjustada kvaliteedi tõsist halvenemist

SE, E – 500 m

C, ST – 300 m

Teistest võõrtolmlemise allikatest, mis võivad risttolmlemise tulemusel ristuda teiste liikide sortidega

SE, E – 300 m

C – 100 m

Seemnepõllu nõuded:

- Põldtunnustamine tehakse taimede sellises arengustaadiumis, mis võimaldab adekvaatselt hinnata taimede liigiehtsust ja -puhtust, sordiehtsust ja -puhtust ning seemne kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate levikut.
- Põldtunnustatava seemnepõllu ääred peavad olema niidetud.
- Seemnepõllul ei tohi esineda eelkultuurist pärit taimi, mille seemet on kasvava liigi ja sordi seemnest laborikatse käigus raske eraldada, samuti umbrohu taimi või teiste liikide taimi määral, mis võib mõjutada kasvava taimiku liigiehtsust ja -puhtust ning sordiehtsust ja -puhtust, või määral, mis takistab põldtunnustamist.
- Taimekahjustajaid võib seemnepõllul esineda võimalikult vähe.
- Seemne kvaliteeti vähendavate taimekahjustajate leviku hindamisel kontrollitakse taimekahjustaja esinemist seemnepõllul visuaalselt.

Sordiehtsuse ja -puhtuse nõuded:

- Sordipuhtust kontrollitakse põldtunnustamise ja järelkontrolli põldkatsete käigus.
- Sordiehtsust kontrollides võrdleb põldtunnustaja kasvavate taimede välistunnuseid sordikirjeldusega.
- Sertifitseeritav seeme peab olema piisavalt sordiehtne ja -puhas, sisearetusliini seeme peab oma omadustelt olema piisavalt sordiehtne ja -puhas.
- Sisearetusliini taim on piisavalt sordiehtne ja -puhas, kui kasvava taime välistunnused vastavad sordikirjeldusele.
- Hübriidsordi seeme on piisavalt sordiehtne ja -puhas, kui see vastab iga ristlusvanema seemne sordiehtsuse ja -puhtuse kohta esitatud nõuetele.